

Melisa Zukić¹

KVALITET POSLANIKOVE, S.A.V.S., REALIZACIJE KUR'ANSKOG SUZBIJANJA ALKOHOLIZMA

Sažetak

Poslanikovu, s.a.v.s., realizaciju kur'anskog suzbijanja alkoholizma obilježavaju aktivnosti s namjerom zaštite ciljne skupine od negativnih posljedica alkohola. Karakteriše je objava četiri kur'anska ajeta, koji predstavljaju faze Poslanikovog, s.a.v.s., rada. Ciljnu skupinu dijelimo u dvije kategorije zavisno od odnosa prema konzumaciji alkoholnih pića. Prva alkoholna pića tretira kao društveno i kulturno prehrambeno naslijeđe, a druga konzumiranje alkoholnih pića doživljava pozitivno, težeći njegovim psihoaktivnim učincima. Početne dvije faze kur'anskog suzbijanja alkoholizma pokazuju uspješan put samostalnog odabira prestanka konzumacije alkoholnih pića. Završne faze tretiraju drugu kategoriju ciljne skupine koja mijenja stav i prihvata zabranu. Rad analizira kvalitet Poslanikovog, s.a.v.s., rada na suzbijanju alkoholizma praveći aplikativne generalizacije korisne u radu današnjih stručnjaka, prikazane ostvarivanjem namjeravanog cilja u praksi, kroz maksimalne efekte i minimalne troškove, upućujući na obrasce Poslanikovog, s.a.v.s., rada, prilagođen pristup kategorijama i motivima konzumenata te prevenciju recidiva.

Ključne riječi: Sunnet, hadis, hamr, alkoholizam, prevencija, suzbijanje, sedduz-zerai, kvalitet.

Uvod

Konzumacija alkoholnih pića je prisutna kroz historiju. Neka društva su ovu praksu integrisala i promovisala, dok su druga

¹ Student master studija Menadžment kvaliteta u religijskoj edukaciji na Islamskom pedagoškom fakultetu u Zenici, zukici@hotmail.com
Rad autorice je dostavljen 30. 6. 2012. godine, a prihvaćen za objavljivanje 15. 10. 2012. godine.

koristila razne mehanizme prevencije² ili prohibicije.³ Konzumacija alkohola je predstavljala sastavni dio društvenog protokola i života pojedinaca, kada je Poslanik, s.a.v.s., počeo dobivati Objavu. Realizacijom Objave, društvene norme na ličnoj razini vjernika počinju se modelirati. Još u mekanskom periodu počinje Poslanikova, s.a.v.s., realizacija kur'anskog suzbijanja alkoholizma koja će se odvijati u četiri faze prilagođeno se obraćajući ciljnoj skupini u zavisnosti od odnosa prema alkoholu. Ovaj rad se bavi analizom ajeta kao markera faza kur'anskog suzbijanja alkoholizma, potpomognute analizom Poslanikove, s.a.v.s., realizacije. Nastoje se uvidjeti specifični obrasci, korisni za rad stručnjaka, koje je Poslanik, s.a.v.s., pokazao. Svrha rada je obogatiti postojeću praksu novim spoznajama i generalizacijama. Postavljen je zadatak detaljnog upoznavanja s uspješnim procesom suzbijanja alkoholizma u ranoj zajednici muslimana s namjerom pravljenja aplikativnih generalizacija za savremenu praksu. Dosadašnja istraživanja prevencije alkoholizma svjedoče multidisciplinarne pristupe autora među kojima se izdvajaju šerijatska istraživanja s naglašenim religijskim aspektom prevencije alkoholizma (Kurdić, 2011; El-Hilali, 2011; Ljevaković, 2003; Ramić, 2008 i dr.) te istraživanja koja prevenciji alkoholizma pristupaju prije svega, kao pedagoško-psihološkom fenomenu (Pehar-Zvačko, 2003; Mandić, 1986; Mandarić, 2009 i dr.) Tema je sagledana i iz perspektive menadžmenta kvalitete pri čemu smo se oslanjali na polazišta Total Quality Managementa. (Agić, 2009 i Vejo, 2007) Neizostavno polazište za tretiranje teme prevencije alkoholizma predstavlja *Priručnik o prevenciji alkoholizma, narkomanije i pušenja. Kako olakšati svakodnevni život preventivnog radnika*, nudeći odgovarajuće konceptualne okvire usklađene sa savremenim tokovima u području preventivnog rada. Na početku se izlažu terminološka objašnjenja stavljajući Poslanika, s.a.v.s., u ulogu „stručnjaka“, a ashabe u ulogu „ciljne skupine“, kako bi se bolje povezali sa savremenom terminologijom i razvili svijest o aplikativnom karakteru generalizacija, naglašavajući da u kontekstu kur'anskih faza koristimo termin *suzbijanje alkoholizma*, a u kontekstu savremenih stručnih uvida

² Prevencija (lat. *praevenire* – preteći) označava predusretanje, prethodnu zaštitu, izbjegavanje bolesti unaprijed (Klaić, 2001).

³ Prohibicija (lat. *prohibere* – spriječiti) označava zabranu ili spriječavanje konzumiranja određenih opojnih sredstava ili droga (Klaić, 2001).

koristimo termin *prevencija*. Na osnovu spoznaja iz životopisa Poslanika pravi se kratka analiza društvenih odnosa u mladoj muslimanskoj zajednici nakon hidžre koju je Poslanik, s.a.v.s., dobro poznao i razumio, jer su u posthidžretnom ambijentu objavljena tri od četiri ajeta, markera faza rada na suzbijanju alkoholizma. Prikazan je osvrt na Poslanikovu, s.a.v.s., realizaciju uputa i naredbi izrečenih u spomenutim ajetima nastojeći dohvatiti specifičnu strukturu rada stručnjaka u svakoj fazi prevencije. Dobivene generalizacije, kao pozitivna praksa iz prošlosti, porede se sa savremenim uputstvima za rad stručnjaka u istom polju kreirajući uvjete za aplikaciju. Kvalitet Poslanikove, s.a.v.s., realizacije kur'anskog suzbijanja alkoholizma je obilježen spoznavanjem potreba ciljne skupine i obuhvatom u preventivnom radu svih razina društva i privrede koji omogućavaju proizvodnju i dostavu alkoholnih pića na tržište, uključivanjem u preventivni rad bivše konzumente, posvećenosti prevenciji recidiva i prevenciji ranog početka konzumacije alkohola imenujući vino jednim od džennetskih užitaka. Autor je svjestan količine pisanih vjerodostojnih tragova o Poslanikovoj, s.a.v.s., realizaciji kur'anskog suzbijanja alkoholizma, te da je ostalo dosta segmenata za istraživanje. Rezultati se mogu sažeti po fazama suzbijanja alkoholizma za dvije kategorije korisnika, prevenciju recidiva, prevenciju ranog početka konzumacije, obuhvatajući cijelo društvo i privredu i prenoseći obavezu preventivnog rada na sve članove društva. Ovi rezultati nam omogućavaju ujedinjavanje pozitivne preventivne prakse Poslanika, s.a.v.s., sa savremenim tendencijama preventivnog rada, uviđanje specifičnih obrazaca i strukture rada s različitim kategorijama primjenjivim u savremenim uvjetima te identifikovanje mehanizama očuvanja uspjeha preventivnog rada.

Terminološka objašnjenja

Poslanikova, a.s., realizacija Objave, može se nazvati hadisom, sunnetom, haberom, eserom ili hadisi-kudsijom.⁴ Hadis podrazumijeva Poslanikove, a.s., riječi, postupke, odobrenja ili tjelesne i moralne osobine, kao i ono što se vezuje za ashabe i tabi'ine (Karalić, 2010). Sunnet možemo poistovijetiti s hadisom, eserom ili haberom. Ipak neki učenjaci prave razliku između sunneta i hadisa, smatrajući hadisom Poslanikove, s.a.v.s., riječi, a

⁴ Hadisi-kudsi predstavlja vijesti koje Muhammed, s.a.v.s., pripisuje Uzvišenom Allahu da ih je izgovorio, a on samo doslovno prenio

sunnetom Poslanikove, s.a.v.s., postupke. Ovakav stav je u skladu s riječima Poslanika, s.a.v.s.: „Allahu, smiluj se mojim halifama!“ Neko upita: „A ko su tvoje halife, o Allahov Poslaniče?“ A on odgovori: „To su oni koji će poslije mene prenositi moje hadise i moj sunnet i objašnjavati ih ljudima!“ (Et-Taberani i El-Hatib, prema Karalić, 2010:15). Sunnetom i hadisom Poslanik, s.a.v.s., je realizirao i kur'anske naredbe i zabrane, dajući nam primjer uspješne prakse. Kur'anske zabrane traže od vjernika da ih se prođe u potpunosti, što Poslanik, s.a.v.s., realizira savjetujući ashabe: „... Zato se klonite svega što vam zabranim, a od onoga što vam naredim uradite koliko možete“. (Buhari i Muslim, prema El-Hilali, 2011:12.) Kur'an tretira društvene negativnosti i njihove negativne posljedice kroz *suzbijanje*, sasijecanje zla u korijenu *Seddu-z-zerai* (prema El-Hilali, 2011:12 i Kurdić, 2011:189) tokom kojeg se, prema Ramiću (2008:130), vodi računa da nastalu štetu otklanjamo koliko je moguće,⁵ da se podnosi manja šteta kako bismo otklonili veću,⁶ da se šteta ne otklanja istom ili većom štetom⁷ te da otklanjanje štete ima prednost u odnosu na postizanje koristi.⁸ Ovakav pristup suzbijanju alkoholizma kao štetne posljedice konzumacije alkohola oslikava koncept zaštite zajednice i pojedinaca od negativnih i štetnih postupaka rezultirajući strogom zakonskom regulativom kao kaznenom mjerom (*Hadd-ovi*). *Alkoholizam* je bolest, a alkoholičar bolesnik kod kojega se zbog prekomjerne i dugotrajne upotrebe alkoholnih pića pojavljuje fizička i psihička ovisnost, zdravstveni problemi, obiteljski i društveni poremećaji (prema Miljenović, 2010). *Alkohol* je psihoaktivna droga koja mijenja raspoloženje, ponašanje i emocije čoveka, sistematski šteteći konzumentu, njegovoj porodici i okolini.⁹ Hanefijski pravnici pojam *hamr* ograničavaju na alkoholno piće proizvedeno od grožđa, vezujući time zabranu konzumacije za vino, a opijanja za ostale vrste alkoholnih pića. Ipak, definicija pojma *hamr*, eksplicitno navedena u hadisu koji bilježi imam Muslim, značajnija nam je. Poslanik, s.a.v.s., kaže: „Sve što opija je hamr, a svaki hamr je haram.“ (Muslim prema Kurdić, 2011:195) Povod ovome hadisu je pitanje koje su

⁵ *Ed-Dareru judfe'u bi kadril-imkan.*

⁶ *Jutehammelu ed-darer al-ekha'ff li def'i ed-darer el-ekber.*

⁷ *Ed-Dareru la juzalu bi darerin mithlihi ev ekberin minhu.*

⁸ *Der'ul-mefsedeti evla min dželbil-masleha.*

⁹ (<http://medicor.wordpress.com> [19. 4. 2012.]

Poslaniku, a.s., uputili ashabi u vezi s pićem koje se proizvodi od meda, kukuruza i ječma. U skladu s ovim hadisom, hamrom nazivamo svako piće koje ima svojstvo opijanja. Ovakvo značenje je potvrdio i hazreti Omer, r.a., rekavši: „Sve što zanosi pamet je hamr.“ (prema Kurdić, 2011:195). Stoga, zabrana se ne veže za ime ili supstancu od koje je proizvedeno alkoholno piće, nego za njegovo opijajuće svojstvo, bez obzira na količinu. *Prevenција* podrazumijeva poduzimanje aktivnosti s namjerom da zaštitimo osobu ili društvo od štetnih posljedica negativnih postupaka (prema Jaap van der Stel, 1998:32). U skladu s terminološkim objašnjenjima alkoholizma, alkohola i prevencije razumijevamo da je razlog (*mekasid*) zabranjenosti konzumiranja alkohola i suzbijanja alkoholizma njegovo svojstvo opijanja (*iskar*), prisutno u svim vrstama i količinama alkoholnih pića (prema Ramić, 2008:127). Kur'ansko suzbijanje alkoholizma započinje objavom i Poslanikovim, s.a.v.s., poduzimanjem aktivnosti da se negativni efekti, tj. opijenost u raznim fazama, po principu postepenosti razumiju, ograniče, umanje i uklone kako bismo zaštitili pojedinca i društvo (prema Ramić, 2008:124). Poduzimanje postepenih preventivnih mjera je rezultiralo suzbijajućim pravilom: „Sve što opija u velikim količinama, zabranjeno je konzumirati i u malim količinama“ (Ebu Davud, Tirmizi, Nesai, Ibn Madže, Ahmed i Ibn Hibban prema Kurdić, 2011:196). *Kvalitet* Poslanikove, s.a.v.s., realizacije kur'anskog suzbijanja alkoholizma objašnjavamo Total Quality Managementom usmjerenim na korisnike i njihove potrebe, kao filozofijom kontinuiranog poboljšanja s namjerom ispunjenja potreba, želja i očekivanja ciljne skupine. Ovako shvaćen pojam kvaliteta prihvata promjene i prilagođava im se akcentirajući dobro poznavanje svojih korisnika i provjeravanje njihovog zadovoljstva intervenišući u svom programu rada.¹⁰ Korisnici razumijevaju sadržaje uklapajući ih u svoj način života, uočavajući hijerarhiju pojmova i odnosa, opravdavajući ga s aspekta njegove djelotvornosti, introjicirajući ga u sebe, čime postaju senzibilniji i bolji prema svojoj okolini. (prema Vejo, 2005) U tom slučaju *kvalitet* Poslanikove, s.a.v.s., realizacije kur'anskog suzbijanja alkoholizma u potpunosti karakteriše usmjerenost na zaštitu pojedinca i zajednice od negativnih efekata koje konzumacija

¹⁰ Agić, H. (2009). Tvrdnja iznesena na predavanju iz Menadžmenta kvalitete u odgoju i obrazovanju, održanom na Islamskom pedagoškom fakultetu u Zenici, decembra 2009. godine.

alkoholnih pića nosi sa sobom, uz poznavanje i razumijevanje potreba, želja i očekivanja ciljne skupine vezanih za anticipaciju nagrade i kazne na budućem svijetu, ali i očekivanje promjene stavova koja bi rezultirala prestankom negativnog ponašanja i popravljanjem odnosa prema svojoj okolini. Proces evaluiramo kroz prizmu djelotvornosti i efikasnosti, tako da djelotvornost predstavlja stepen do kojeg se namjeravani cilj ostvari u praksi, a efikasnost kao obrnuto proporcionalni odnos efekata i troškova (Prema Jaap van der Stel, 1998). Pri tome ne zanemarujemo kur'ansku evaluaciju Poslanikove, s.a.v.s., realizacije Objave: *Vi u Allahovom poslaniku imate divan uzor...* (Al-Ahzb:21), kao ni djelotvornosti i efikasnosti primjene Objave u životu ashaba i muslimana kasnijih generacija: *Allah je zadovoljan prvim muslimanima, muhadžirima i ensarijama i svima onima koji ih slijede dobra djela čineći...* (At-Tawba: 100). Šerijatska praksa kao evaluacijski okvir kvalitete postepenog uvođenja pravila u živote pojedinaca i zajednice koristi princip uzimanja u obzir krajnjih rezultata (*netaidžul-'amel*) zasnovan na hadisu: „Djela se vrednuju po njihovoj konačnosti“¹¹ upućujući na praksu mjerenja uspjeha i uzimanja u obzir krajnjih rezultata i u dunjalučkom životu (prema Ramić, 2008:131).

Poslanikov, s.a.v.s., način

Poslanikov, s.a.v.s., rad na suzbijanju alkoholizma je utemeljen Objavom tokom 23 godine poslanstva. Njegova preventivna politika nije bila kratkoročna, a najznačajniji dio Objave koji se bavio pitanjima prevencije i suzbijanja alkoholizma se desio u periodu iseljništva u Medini. Zajednica zasnovana bratimljenjem muhadžira i ensarija te zajedničkom gradnjom džamije ukazuje na vrijednosti koje želi njegovati: praktikovanje vjere s posebnim akcentom na namaz, međusobno dobre bratske odnose na individualnoj razini i zajednicu. Cilj zajednice je dosljedno pridržavanje vjerskih propisa koji se objavljuju i svijest o ahiretskoj sreći u Džennetu kao posljedici uspješnog zemaljskog života vjernika. Iz tih razloga, nastojali su stimulisati razvoj društva koje bi ih poticalo u djelima kojim postižu željeni cilj, te suzbiti i prevenirati negativne postupke kako bi sačuvali pojedinca i društvo. Atmosferu u kojoj se odvijao preventivni rad slikovito

¹¹ Sahihul Buhari, Kitabul-kader, br. 6117, prema Ramić, 2008.

objašnjava sljedeći hadis: „Šta je ljudima koji ne podučavaju šerijatskom pravu svoje komšije?! Ne podučavaju ih?! Ne savjetuju ih?! Ne naređuju im (dobro)?! I ne zabranjuju im (loše)?! Šta je ljudima, što ne uče od komšija svojih?! Ne uče od njih propise?! I ne prihvataj savjete njihove! Tako mi Allaha, ili će ljudi podučavati svoje komšije, podučavati ih šerijatskim propisima, savjetovati ih, naređivati im dobro, zabranjivati im zlo ili će učiti od svojih komšija, produbljivati svoje znanje i prihvaćati savjete, ili će im Allah ubrzati kaznu na ovome svijetu!“ (...) Rekoše: „O Allahov poslanice, zar ćemo savjetovati druge?“ Poslanik, s.a.v.s., im ponovi isto, a oni ga opet upitaše: „Zar ćemo savjetovati druge?“ Poslanik, s.a.v.s., im opet ponovi isto. Oni mu rekoše: „Daj nam vremena za to godinu dana!“, i Poslanik, s.a.v.s., im dade godinu dana da ih poduče propisima vjere, da ih poduče i savjetuju. Zatim je poslanik, s.a.v.s., proučio ovaj ajet: ... *prokleti su oni od sinova Israilovih koji nisu vjerovali – zato što su se bunili i uvijek granice zla prelazili: jedni druge nisu od grijernih postupaka koje su radili odvrćali. Ružno li je, zaista, to kako su postupali!* (Al-Maida, 78-79, prema Ebu Gudde, 2003:19-20) Ipak, Poslanikovu, s.a.v.s., prevenciju možemo sažeti u hadisu: „Ostavljam vam dvoje, ako ih se budete pridržavali, nećete zalutati: Allahovu Knjigu i moj Sunnet.“ (Malik) Preventivni rad je vezan uz društvene standarde i vrijednosti, duboko se oslanjajući na moral i političke kapacitete društva. Njegov zadatak je osigurati ciljnoj skupini izbjegavanje nezdravog ponašanja kroz slijeđenje određene strategije (Prema Jaap van der Stel, 1998). Stručnjaci smatraju da prijenos informacija često nije dovoljan kako bi se dovelo do održive promjene ponašanja. Ljudi ne biraju zdrav način života samo na racionalnom nivou. Stoga je prije početka preventivnog rada potrebno napraviti uvid u njihove motive. (Pehar-Zvačko, 2003). Poslanik, s.a.v.s., koji je dostavljajući Objavu odgajao i upoznao svoje ashabe, odlično je znao šta motiviše ashabe na aktivnosti: svijest o Ahiretu, ljubav prema Allahu i Allahovom poslaniku, dobar odnos s drugim članovima zajednice i mogućnost obavljanja vjerskih propisa. Kao personifikacija stručnjaka Poslanik, s.a.v.s., se duboko oslanjao na Allaha, dž.š., koji mu je pomagao u sredstvima i resursima potrebnim za uspješno okončanje procesa od početne faze do faze evaluacije, čime želimo naglasiti važnost sigurne materijalne podrške kako nedostaci u tom polju ne bi odvlačili pažnju od misije koja se želi postići. Proces dokidanja legalne konzumacije alkohola u islamskom društvu je obilježen

objavom četiri ključna ajeta¹² koji nas upućuju na zaključak da je proces tekao u fazama koje su se izmjenjivale (prema Kurdić, 2011:191). Poslanikov, s.a.v.s., rad na suzbijanju i prevenciji alkoholizma je počeo s pripremnom fazom još u mekkanskom periodu, a obilježen je ajetom: „A od plodova palmi i loze pripremate piće i hranu prijatnu. To je dokaz onima koji pameti imaju.“¹³ Ajet govori o pripremi prehrambenih proizvoda, pozitivno vrednujući hranu kao „prijatnu“, dok je piće u neutralnom vrijednosnom statusu. Drugi dio ajeta sugerše zaključak da je ovakav odnos dovoljan dokaz za one „koji pameti imaju“. Za neke ashabe je ovaj išaret bio dovoljan da prestanu s konzumacijom alkohola, ali on nije bio normativnog karaktera, jer Poslanik, s.a.v.s., u Mekki nije imao političku moć da otvoreno realizuje kur'anske programe. (Prema Qutb, 1998.) Period neutralnog odnosa prema negativnom postupku od čijih posljedica želimo zaštititi pojedinca i zajednicu može biti dobar početak u svakom preventivnom radu. U ovom periodu se stručnjak može upoznati i zbližiti sa ciljnom skupinom, kako bi ih mogao razumjeti i pomoći im. Mekanski period karakteriše sekundarni preventivni rad koji podrazumijeva rano otkrivanje negativnog ponašanja. Karakteristika sekundarne prevencije prema Jaap van der Stel je uključivanje stručnjaka u rad sa ciljnom skupinom, što se u našem slučaju i desilo. Sekundarni preventivni rad nema karakteristike intervencije niti ograničavanja efekata negativne pojave (štete). Poslanik, s.a.v.s., se pridržavao principa pravednosti u preventivnom radu tretirajući i vrline i mane na pravedan i nepristrasan način. U takvom ambijentu Poslanik, s.a.v.s., uviđa da njegova ciljna skupina ima različit odnos prema konzumaciji alkohola, te da ih u skladu s objavljenim ajetom može razvrstati u dvije kategorije. Pošto ajet govori o hrani i piću kao „dokazu onima koji pameti imaju“, uviđa se da i u ciljnoj skupini ima onih koji alkoholno piće tretiraju kao društveno i kulturno prehrambeno naslijeđe, ne pretjerujući u njegovoj konzumaciji. Druga kategorija je bila skupina koja je imala pozitivan stav prema konzumiranju alkohola i težila ka njegovim psihoaktivnim učincima. Upotpunjavanjem ove faze, sljedeća faza Poslanikovog, s.a.v.s., rada počinje objavom medinskog ajeta: *Pitaju te o vinu i kocki. Reci: „Oni donose veliku štetu, a i neku korist ljudima, samo je*

¹² *En-Nahl*, 67; *El-Beqara*, 219; *En-Nisa'*, 43; *El-Maida*, 90-91.

¹³ *En-Nahl*, 67.

šteta od njih veća od koristi".¹⁴ Stručnjak u preventivnom radu dolazi u ovu fazu tek kada uspostavi odgovarajuće veze sa ciljnom skupinom koja ga prepoznaje kao stručnjaka. Na to jasno upućuje prvi dio ajeta u kojem je postavljeno otvoreno pitanje o tematici preventivnog rada. Drugi dio ajeta je direktno uputstvo Allaha, dž.š., stručnjaku da demonstrira svoje stručne potencijale i odgovori u skladu s realitetom i stručnim uvidom, uz karakteristiku negativnog vrednovanja negativnog ponašanja i nudi nudi vrijednosne procjene. Situacija je slična kada bolesnik pita doktora o lijekovima i njihovim kontraindikacijama, pa mu doktor kaže da su kontraindikacije veće od ljekovitosti. Ova faza je interesantna jer ciljna skupina samostalno odabire apstinenciju.¹⁵ Tokom medinske Objave Poslanik, s.a.v.s., počinje s primarnom prevencijom koju karakteriše intervencija i utjecaj na ponašanje i stavove ciljne grupe. Ovakva prevencija prema Jaapu van der Stelu motivira ljude da promijene svoj način života u željenom smjeru. Pri tome obrazovanje i informacije igraju ključnu ulogu. Primarna prevencija je sastavni dio odgojnog rada. Već u ovoj fazi tumačenjem i primjenom spomenutog ajeta Poslanik, s.a.v.s., započinje promoviranje zdravlja, sigurnosti i blagostanja kao bitnih polazišta preventivnog rada, poštujući princip blagostanja uklanjanjem štete i promoviranjem pozitivnih ponašanja i rezultata, princip nenanošenja štete smanjenjem neugodnosti ili neželjenih popratnih efekata na minimalnu mjeru, ili njihovo potpuno uklanjanje u preventivnom radu te princip poštivanja samostalnosti poštivanjem slobodne volje. Ajet druge faze suzbijanja alkoholizma objavljen je povodom pitanja koje je postavila prva kategorija ciljne skupine,¹⁶ koja se stručnim uvidom u štetnost alkohola slobodnim izborom odlučuje na napuštanje konzumacije. Druga kategorija¹⁷ je ovaj ajet prihvatila informativno, ne smatrajući ga normativnim te nastavila s negativnom praksom, svjesna negativnih posljedica. U ovoj fazi je moguće napraviti evaluaciju preventivnog rada s prvom kategorijom ciljne skupine. Ključni koncept, prema Jaapu van der Stelu, u ocjenjivanju preventivnog rada jest

¹⁴ *El-Beqara*, 219.

¹⁵ Apstinencija – lat. *abstinere*: suzdržljivost odricanje naročito od uživanja alkoholnih pića. (prema Klaić, 2001)

¹⁶ Kategorija koja konzumaciju alkohola tretira kao društveno i kulturno naslijeđe u načinu prehrane, ne pretjerujući u tome.

¹⁷ Kategorija koja je imala pozitivan stav prema konzumiranju alkohola i težila ka njegovim psihoaktivnim učincima.

djelotvornost i efikasnost. Djelotvornost podrazumijeva stepen do kojeg se namjeravani cilj preventivnog rada ostvari u praksi. Efikasnost podrazumijeva odnos efekata i troškova. Što su manji troškovi, to je određena preventivna aktivnost efikasnija. U Poslanikovom, s.a.v.s., slučaju djelotvornost i efikasnost u preventivnom radu s prvom kategorijom obuhvaćenom ovom fazom su bili maksimalni jer su predstavljanim stručnim uvidom i vrijednosnom procjenom zbog ljubavi prema Allahu, dž.š., i Poslaniku, s.a.v.s., napustili negativnu praksu uz minimalne troškove. Također put preventivnog rada Poslanika, s.a.v.s., u ove dvije faze s prvom kategorijom ciljne skupine predstavlja obrise puta kojim se postiže uspjeh u prevenciji, a to je: postizanje neutralnog stava prema konzumaciji alkohola, a nakon toga obezbjeđivanje stručnog uvida u tematiku prevencije s jasnom vrijednosnom procjenom. Kada je prva kategorija dovedena do cilja djelotvorno i efikasno, kur'anski program suzbijanja alkoholizma se usmjerava na drugu kategoriju, koja već u ovom momentu ima pozitivan primjer učinkovite i djelotvorne prevencije u svojoj sredini. Sljedeći ajet obilježava prelazak u treću fazu: *O vjernici, pijani nikako molitvu ne obavljajte, sve dok ne budete znali šta izgovarate...*¹⁸. Treća faza se odnosi na drugu kategoriju ciljne skupine. Do momenta objave ovog ajeta prva kategorija se ustabilila u apstinenciji, ali je isto tako činjenica da je druga kategorija zbog svog, još uvijek pozitivnog, stava prema konzumaciji alkohola kod nekih izazivala sumnju. Zbog takve atmosfere u društvu Omer b. Hattab je govorio: „Allahu naš, daj nam o vinu jasan dokaz!“ (prema Ibn Kesir, 2002:278). Ajet treće faze, kao što vidimo iz Poslanikove, s.a.v.s., prakse, stručnjaku daje uputstvo za rad s drugom kategorijom ciljne skupine koji je obilježen uvođenjem ograničenja u negativno ponašanje koje želimo prevenirati. Primijetimo da ova faza započinje nazivanjem ciljne skupine vjerničkom skupinom kojoj se u ograničenom broju situacija, vezanih za obrede, traži da ne bude u pijanom stanju, tj. da ne budu pijani u mjeri da ne znaju šta izgovaraju. Ograničenje konzumacije i utjecaja alkohola je usmjereno na situaciju namaza i na intenzitet pijanstva. Razumijevamo da se treća faza, namijenjena drugoj kategoriji, poziva na vjerske osjećaje, obrede, vremensko i količinsko ograničavanje konzumacije alkohola, kako bi mogli realizirati obrede koji su im izuzetno važni. Ova ograničenja su

¹⁸ *En-Nisa'*, 43.

ohrabrujuća za osobe koje u konzumaciji alkohola nisu „imala mjeru“ i unaprjeđuju njihov status vraćajući ih u prvu fazu prve kategorije koja može prestati s konzumacijom alkohola uz pomoć stručnog uvida. Važnost ove faze u praksi Poslanika, s.a.v.s., se ogleda i u tome što je čak i mujezin prilikom poziva na namaz dodavao: „Neka u namaz nikako ne pristupa ko je pijan!“ (prema Ibn Kesir, 2002:278), što je bio i svojevrsan oblik socijalnog pritiska. Duhovna dimenzija prisutna u trećoj fazi potiče promjene vrijednosnog okvira i moralni oporavak. Karakteriše je primarna prevencije druge kategorije ciljne skupine koja prema Jaapu van der Stelu podrazumijeva intervenciju prije nego što se pojavi problem, prekida mrežu uzročno-posljedičnih veza, utječe na ponašanje i stavove ciljne grupe motivirajući ih da promijene svoj način života u željenom smjeru. Pri tome Poslanik, s.a.v.s., pokazuje stručnjacima da je ova faza okarakterisana principom nenanošenja štete obezbjeđujući smanjenje neugodnosti ili neželjenih popratnih efekata na minimalnu mjeru ili njihovo potpuno uklanjanje, kao i principom pravednosti, tretirajući vrline i mane na pravedan i nepristrasan način ukazujući na važnost svakog vjernika s njegovim pozitivnim i negativnim osobinama, uz stalnu tendenciju smanjenja negativnih efekata negativnih ponašanja. U ovom kontekstu se javlja kao interesantno pitanje stepen pijanstva i karakteristike koje u psiho-fizičkom smislu izaziva psihoaktivni učinak alkohola.¹⁹ Pošto se ajet treće preventivne faze odnosi na svijest o tačnosti izgovorenih sadržaja tokom namaza, možemo zaključiti da namazu nisu mogli pristupati s koncentracijom alkohola u krvi većom od 0,5 promila koju su prepoznavali upravo po karakteristici gubitka kontinuiteta misli i svijesti o tome što izgovaraju. Dok prethodna faza stavlja *razumnu osobu* pred izbor

¹⁹ Blaga do umjerena alkoholisanost – do 0,5 promila alkohola u krvi, struktura ličnosti se neprimjetno mijenja, manifestujući se euforijom i raspoloženjem, netačnim i nekoordinisanim pokretima, slabljenjem oštine vida i sniženje praga sluha. Srednja do teška alkoholisanost – 0,5-1,5 promila koncentracije alkohola u krvi, dolazi do intenzivnijeg narušavanja funkcije mozga. Gubi se kontinuitet misli, subjektivne procjene, samokontrola, intelektualne funkcije i moć zapažanja, a pojačava se sugestibilnost, emocionalnost i razdražljivost. Čulna zapažanja su često pogrešna i s mogućom pojavom iluzija. Veoma teška do potpuna alkoholisanost – 1,5-2,5 promila. Gubi se samokontrola i samokritika, objektivno procenjivanje situacije je nemoguće, uz povremene gubitke svijesti, vremensku i prostornu dezorijentaciju, pospanost, muku i povraćanje. Preko 3,5 promila dovodi do tipičnog toksičnog stanja organizma, može završiti smrću. (<http://www.vasezdravlje.com/izdanje/clanak/509/> [19. 4. 2012.]

između velike štete i male koristi, ova faza zabranjuje *vjerniku* zainteresiranom za obavljanje namaza približavanje namazu u stanju pijanstva, udaljavajući ga od alkoholnih pića do iza jacie. Nakon objave spomenutog ajeta, većina muslimana je prestala s konzumacijom alkoholnih pića. Ovaj ajet je temeljito pripremio teren kod ciljne skupine za opću zabranu koja nije ograničena vremenom, prostorom niti nekom okolnošću (prema Ljevaković, 2003). Posljednja faza je započela ajetom: *O vjernici, vino i kocka i kumiri i strelice za gatanje su odvratne stvari, šejtanovo djelo; zato se toga klonite da biste postigli što želite. Šejtan želi da pomoću vina i kocke unese među vas neprijateljstvo i mržnju i da vas od sjećanja na Allaha i od obavljanja molitve odvraća. Pa hoćete li se okaniti?*²⁰ U ovoj fazi Poslanikove, s.a.v.s., realizacije kur'anskog suzbijanja alkoholizma, druga kategorija vjernika koji su još uvijek konzumirali alkohol u umanjenoj i ograničenoj mjeri s promijenjenim stavom o njemu susreće se s pedagoškom averzivnom tehnikom²¹ koja imenuje negativno ponašanje odvratnim djelom koje je rezultat šejtanovih metoda skretanja s puta ka cilju kojeg su kao vjernici postavili pred sebe, te da prihvatajući šejtanov metod stimulacije negativnog ponašanja očekuju raskidanje odnosa s vjericima, Allahom i obredima. U vrijeme objave ajeta četvrte faze druga kategorija ciljne skupine se već ustalila u formi ograničene konzumacije alkohola i bitno promijenila stav o njemu. Novonastala faza omogućava im da naprave unutrašnju rekapitulaciju odnosa prema alkoholu, sebi i zajednici kojoj pripadaju. Oni koji se odluče za pozitivne odnose s vjericima, Allahom i za obrede kreću putem vraćanja u prvu fazu prve kategorije koja se završava prestankom konzumacije kroz stručni uvid druge faze. Ajet se završava otvorenim retoričkim pitanjem koje vjernika poziva na savjest: *Pa hoćete li se okaniti?* Ciljna skupina je nedvosmisleno odgovorila: „Prestali smo, prestali smo!“ (Prema Kurdić, 2011:194) Miljenović (2010), prema Radatu (2005), ističe važnost duhovne dimenzije u promjeni svjetonazora i/ili prakticiranja religioznosti kao mogućeg zaštitnog faktora u

²⁰ *El-Maida*, 90-91.

²¹ Averzivna tehnika se primjenjuje za otklanjanje ponašanja koje sredina u kojoj pojedinac živi ne prihvata. Averzivni impuls se pojavljuje nakon neprihvatljivog ponašanja ili kroz uskraćivanje stimulusa. U pedagoškoj averzivnoj terapiji kao stimulusi se koriste nagrade i kazne koje se mogu iskazati prikriveno kroz film, maštu ili hipotetički kao što je slučaj u ovoj fazi prevencije. (prema Mandić, 1986)

izgradnji nove slike svijeta i pridavanja smisla proživljenom. Miljenović (2010), prema Wolmanu (2001) govori o spiritualnoj inteligenciji kao „ljudskoj sposobnosti da se pita o smislu života i kvaliteti veza sa drugima“, povezujući s tim i motivaciju za osobnom promjenom jer propitivanje o životu uključuje i razmišljanje o vrijednostima, novom smjeru životnog puta i djelotvorniji odnos prema preprekama. Odnos pripremljene ciljne skupine nakon objave ajeta četvrte faze dobro oslikava iskustvo Enesa, r.a.: „Točio sam ljudima na dan zabrane vina u kući Ebu-Talhe. Pili smo piće od nezrelih datula i suhih hurmi. Kad je neki telal zavikao, Ebu Talha mi reče: ‘Izađi i pogledaj.’ Telal je vikao: ‘Vino je zabranjeno.’ Proliveno je po ulicama Medine. Ebu Talha mi je rekao: ‘Izađi i prolij ga’, pa sam to i učinio. Neki ljudi su govorili: ‘Taj i taj je poginuo sa vinom u svom stomaku’, pa je Allah uzvišeni objavio: *Onima koji vjeruju i dobra djela čine nema nikakvog grijeha u onome što su pojeli i popili prije zabrane.*“ (Buhari i Muslim, prema Ibn Kesir, 2002:387). Ovu fazu prema Jaapu van der Stelu karakteriše tercijarni preventivni rad, podrazumijevajući prevenciju ponovne pojave negativnog ponašanja, promovišući princip blagostanja baziran na ideji da se ukloni patnja te promoviraju pozitivna ponašanja i rezultati. Evaluacija preventivnog rada, kao mjera kvaliteta, s drugom kategorijom ciljne skupine se također oslanja na djelotvornost²² i efikasnost.²³ S obzirom na to da je namjeravani cilj preventivnog rada u praksi ostvaren u potpunosti i završen prestankom negativnog ponašanja pojedinaca, štiteći i pojedince i zajednicu, možemo reći da je Posanikova, s.a.v.s., realizacija kur'anskog suzbijanja alkoholizma djelotvorna i u drugoj kategoriji. Savremena istraživanja potvrđuju pozitivne efekte Poslanikvog, s.a.v.s., rada na suzbijanju alkoholizma i procjenjuju da „alkoholizam u islamskim zemljama ima vrlo nisku incidenciju, tako da se ne smatra velikim problemom. U islamskom svijetu reducirana je ovisnost o alkoholu, budući da se takva ovisnost smatra socijalnim zlom“ (Žuškin i saradnici, 2006:3). Što se tiče efikasnosti kao odnosa efekta i troškova, vidimo da je Poslanik, s.a.v.s., preuzeo odgovornost za troškove koji su se pojavili kao

²² Djelotvornost podrazumijeva stepen do kojeg se namjeravani cilj preventivnog rada ostvari u praksi.

²³ Efikasnost podrazumijeva odnos efekata i troškova. Što su manji troškovi, to je preventivna aktivnost efikasnija.

posljedica obustavljanja negativne prakse, te zbog pozitivnih efekata preventivnog rada i njihovih dugoročnih posljedica, troškovi su bili sporadični, a efikasnost maksimalna. Takav je bio slučaj s čovjekom koji je poslovao vinom iz Hajbera u Medini. Kada je došao u Medinu, sreo ga je neki musliman rekavši mu da je vino zabranjeno. On ga je ostavio na nekom brežuljku, pokrivši ga odjećom i otišao Vjerovjesniku, s.a.v.s., i upitao: „Allahov poslanice, čuo sam da je vino zabranjeno?“ Odgovorio je: „Da“. „Ja imam pravo da ga (vino) vratim onome od koga sam ga kupio?“; pitao je. Odgovorio mu je: „Nije ispravno da ga vratiš.“ „Mogu li ga pokloniti nekome ko će mi to istom mjerom nadoknaditi?“; pitao je. Odgovorio mu je: „Ne.“ „U to je uloženi imetak siročadi koja su pod mojom zaštitom?“; pitao je. Odgovorio mu je: „Kada stigne bogatstvo Bahrejna, dođi nam, pa ćemo dati zamjenu tvojim siročadima za njihov imetak. (...)“ (Hafiz Ebu-Jala el-Mevlisi, garib, prema Ibn Kesir, 2002:388). Poslanik, s.a.v.s., je čvrsto stajao na očuvanju rezultata preventivnog rada težeći da u daljem radu prevenira pojavu recidiva²⁴ i mogućnost formiranja nove generacije konzumenata alkoholnih pića, što je naglasio u hadisu: „... Ko popije nešto što opija njegov namaz, biće krnjav četrdeset dana, a ako se pokaje, Allah će mu oprostiti. Međutim, ako se povrati četvrti put, Allahova obaveza je da ga napoji tinetul-habala. Neko je upitao: ‘Šta je tinetul-habala, Allahov poslanice?’ Odgovorio je to je sukrvica i gnoj stanovnika vatre, a ko njime napoji maloljetnu osobu koja ne zna je li mu to dozvoljeno ili zabranjeno, Allahova obaveza je da i njega napoji gnojem stanovnika Vatre“ (Ebu Davud, prema Ibn Kesir, 2002:388) Poslanikova prevencija recidiva bila je obilježena dubokim razumijevanjem i poznavanjem motiva ciljane skupine kojoj je izuzetnu vrijednost predstavljala sreća i uspjeh na budućem svijetu.“... *Onaj ko bude pio vino, pa umre ustrajan na tome, ne učinivši pokajanje, neće ga piti na onome svijetu*“ (Muslim, prema Ibn Kesir, 2002:388) Vino je džennetsko piće, nagrada, koju je Poslanik, s.a.v.s., opisao kao: „...rijeke vina od kojeg glava neće boljeti i zbog kojeg se čovjek neće kajati, ...“ (Ahmed). Ovi hadisi koji pokazuju Poslanikov, s.a.v.s., odnos prema recidivu ukazuju na riješenost da nastavi s primjenom pedagoške averzivne terapije obilježene anticipacijom nagrade ili kazne na budućem svijetu. Potpuni pristup preventivnom radu dotiče različite društvene

²⁴ Recidiv – Ponavljanje pojave nakon što je iščeznula. (prema Klaić, 2001)

segmente. Prevencija se bavi lancem proizvodnja – distribucija – prodaja na malo – upotreba, gdje svaka karika u lancu predstavlja okvir za preventivni rad. U tom smislu je Allahov Poslanik, a.s., prokleo deset osoba koje imaju posla s opojnim pićima: *proizvođača, naručioca proizvodnje, konzumenta, distributera, skladištara, poslužitelja, prodavca, korisnika zarade, onoga ko ga kupuje i kome se kupuje.* (Ahmed, prema Ibn Kesir, 2002:388) I današnji preventivni programi pokušavaju sistemskim pristupom usmjerenim istovremeno na dva ključna fenomena, fenomen ponude alkohola te fenomen potražnje alkohola, efikasno utjecati na smanjenje konzumacije alkoholnih pića (Mihić, 2008). Kvalitet Poslanikove, s.a.v.s., realizacije kur'anskog suzbijanja alkoholizma se oslanja na snagu zajednice. Svaki musliman daje svoj doprinos izbjegavajući društva, skupove i mjesta u kojima se toči, služi i konzumira alkohol, u skladu s hadisom koji prenosi Omer, r.a., u kome Poslanik, a.s., kaže: „Ko vjeruje u Allaha i Sudnji dan neka ne sjeda za stol na kome kruže čaše s alkoholnim pićima.“ (Ahmed i Tirmizi prema Kurdić, 2011:197) Preventivni rad svakog muslimana pojedinačno je inspirisan preporukom Poslanika, s.a.v.s., da se bori protiv negativnosti u društvu adekvatnim sredstvima. Ako nije u stanju spriječiti negativne postupke svojim djelima ili verbalnim objašnjenjem i savjetom, onda može izbjegavati mjesta, skupove i društva u kojima se negativni postupci čine, osuđujući ih na emocionalnoj razini, srcem, što je minimum imana. Poslanik, s.a.v.s., u procesu suzbijanja alkoholizma nije zanemario korištenja alkohola, u svrhe liječenja, insistirajući na održanju objavljenog statusa zabrane alkohola zbog psihoaktivnog učinka koji mu je posljedica, riječima: „To nije lijek, već bolest“ (Muslim, Ahmed, Ebu Davud, Tirmizi prema Ljevaković, 2003:645) i „Allah je dao i bolest i lijek, pa se liječite, ali ne zabranjenim stvarima.“ (Ebu Davud, prema Ljevaković, 2003:645) Plod kur'anskog suzbijanja alkoholizma je nedvosmislena zabrana korištenja alkohola, ali je istovremeno i sjeme buduće prevencije recidiva i prevencije ranog početka konzumacije alkoholnih pića, onemogućavajući zloupotrebe na razini poslovanja alkoholnim pićima, zloupotrebu alkohola u svrhe liječenja, postavljajući svakog pojedinca kao baštovana zaduženog za njegov razvoj i opstanak.

Zaključak

Društvo u kojem je živio Muhammed, s.a.v.s., obilježavala je konzumacija alkoholnih pića. Još u Mekanskom periodu počinje Poslanikova, s.a.v.s., realizacija kur'anskog suzbijanja alkoholizma koja se odvijala u četiri faze prilagođeno se obraćajući konzumentima u zavisnosti od njihovog odnosa prema alkoholu. Rad je analizirao kur'anske ajete koji predstavljaju faze suzbijanja alkoholizma i njihovu realizaciju u Poslanikovoj, s.a.v.s., praksi čime smo željeli prikazati specifičnu strukturu preventivnog rada stručnjaka u svakoj pojedinoj fazi. Takve generalizacije smo kao pozitivnu praksu iz prošlosti poredili sa savremenim uputstvima za rad stručnjaka u istom polju kreirajući uvjete za aplikaciju u aktuelnim programima prevencije alkoholizma. Evaluacija Poslanikove, s.a.v.s., realizacije kur'anskog suzbijanja alkoholizma poslije druge i četvrte faze je ukazala na visoku djelotvornost i efikasnost kao mjerilo kvaliteta, uza što smo naglasili važnost širenja preventivnog rada na sve razine društva i privrede, posvećenost prevenciji recidiva, prevenciji ranog početka konzumacije alkohola, mogućnosti zloupotrebe alkohola kao lijeka i delegiranje odgovornosti preventivnog rada na sve članove zajednice. Rezultati predstavljaju spoznaje da je za preventivni rad potrebna politička moć, da različitim kategorijama ciljne skupine trebamo pristupati u zavisnosti od njihovog odnosa prema konzumaciji alkohola, da stručnjak u preventivnom radu treba uraditi početno istraživanje ciljne skupine kojim bismo dobili informacije o odnosu prema konzumaciji alkoholnih pića i druge relevantne podatke na osnovu kojih možemo ciljnu skupinu razvrstati u specifične kategorije i faze, te u skladu s tim praviti prilagođene programe prevencije opisane u drugoj, trećoj i četvrtoj fazi. Rezultati ukazuju na to da prevencija ima regresivni karakter za kategoriju koja teži psihoaktivnim učincima koji se nađu u trećoj i četvrtoj fazi tako što ih ograničenja treće faze uz svijest o većoj šteti od koristi osnažuju utičući na mijenjanje stavova i vraćajući ih u prvu fazu neutralnog stava koji traži stručni uvid druge faze koja završava odabirom prestanka konzumacije. Četvrta faza je namijenjena onima koji nisu samostalno donijeli odluku, ali prihvataju zabranu autoriteta u kojeg vjeruju, Allaha, dž.š. Zabrana konzumacije alkohola je došla kao plod preventivnog rada, ali i sjeme buduće prevencije. Evaluacija ovakvog načina prevencije je pokazala djelotvornost i efikasnost, uz napomenu da traje duže i da

ne prestaje s četvrtom fazom, nego se nastavlja kontinuirano kroz prevenciju rane konzumacije alkoholnih pića, prevenciju recidiva, obuhvatajući cijelo društvo i privredu, prenoseći obavezu preventivnog rada na sve članove društva. Na taj način se omogućava integrisanje pozitivne preventivne prakse Poslanika, s.a.v.s., sa savremenim tendencijama preventivnog rada.

Literatura

1. Agić, H. (2009) Materijal za podršku izučavanju segmenata menadžmenta u obrazovanju i menadžmenta kvalitete odgoja i obrazovanja. Zenica: Autor.
2. Ebu Gudde, A. (2003) Poslanik kao učitelj i njegovi metodi u podučavanju. Novi Pazar: El-Kelimeh.
3. El-Hilali, S. (2011) Enciklopedija zabrana u islamu I. Sarajevo: Prevodilac.
4. El-Karadavi, J. (2005) Poslanik i nauka. Sanski Most: Medžlis Islamske zajednice.
5. El-Munziri, H. (2004) Et-Tergibu vet-Terhib. Sarajevo: Bookline.
6. Goleman, D. (1995) Emocionalna inteligencija. Bantam Books.
7. Gruden, Z. (1989) Psihoterapijska pedagogija. Zagreb: Školske novine.
8. Halilović, S. (2007) Sira, Životopis posljednjeg Allahovog poslanika. Novi Pazar: El-Kelimeh.
9. Ibn Kesir (2002) Tefsir, skraćeno izdanje. Sarajevo: Visoki saudijski komitet za pomoć BiH.
10. Karalić, M. (2010) Hadis i hadiske znanosti. Novi Pazar: El-Kelimeh.
11. Kocijančić, A. i Radetić-Paić, M. (2011) Zloupotreba sredstava ovisnosti učenika osnovne škole: Preveniranje i rano interveniranje. Metodčki obzori, br. 13, str. 5-17.
12. Kurdić, Š. (2011) Pedagogija Muhammeda, a.s.. Zenica: Islamski pedagoški fakultet.
13. Kur'an sa prijevodom (1994) Prijevod: Korkut B.
14. Ljevaković, E. (2003) Konzumiranje alkohola u svjetlu šeriatskih propisa. Glasnik rijaseta IZ-e u BiH, br. 7-8, str. 644-646.
15. Mahmud, A. A. (2008) Osnovi islamske pedagogije. Novi Pazar: El-Kelimeh.
16. Mandarić, V. B. (2009) Mladi, integrirani i(li) marginalizirani. Zagreb: Glas koncila.
17. Mandić, P. (1986) Savjetodavni vaspitni rad. Sarajevo: Svjetlost.
18. Mihić, J. (2008) Prevencija pijenja alkohola kod mladih. Kriminologija i socijalna integracija, br. 2, str. 61-73.

19. Miljenković, A. (2010) Psihosocijalni pristup i alkoholizam: Iskustvo rada u klubovima liječenih alkoholičara. Ljetopis socijalnog rada, br. 17, str. 281-294.
20. Pehar-Zvačko, L. (2003) Slobodno vrijeme mladih ili.... Sarajevo: Filozofski fakultet.
21. Qutb, S. (1998) U okrilju Kur'ana. Sarajevo: Fakultet islamskih nauka.
22. Rakić, B. (1981) Procesi i dinamizmi vaspitnog djelovanja. Sarajevo: Svjetlost.
23. Ramić, Š. (2002) Ljudska duša i institucija samokontrole u islamu. Preporod, br. 11.
24. Ramić, Š. (2008) Temeljni principi idžtihada u islamskom pravu (fikhu) i značaj njihove primjene u savremenom dobu. Zbornik radova Islamskog pedagoškog fakulteta u Zenici, br. 6, str. 117-135.
25. Van der Stel, J. (1998) Kako olakšati svakodnevni život preventivnog radnika. Priručnik o prevenciji alkoholizma, narkomanije i pušenja. Grupa pompidou – Vijeće Evrope & Jellinek Consultancy.
26. Vejo, E. (2005) Propitivanje paradigme kvaliteta. Naučno-stručni skup sa međunarodnim učešćem: Kvalitet 2005.
27. Vukasović, A. (1995) Pedagogija. Zagreb: Alfa.
28. Wan Daud, W. M. N. (2010) Syed Muhammed Naquib Al-Attas – obrazovna filozofija i praksa – izlaganje originalnog koncepta islamizacije znanja. Sarajevo: Tugra.
29. Žuškin et al. (2006) Ovisnost o akoholu – posljedice za zdravlje i radnu sposobnost. Arh Hig Rada Toksikol, br. 57, str. 413-426.
30. <http://medicor.wordpress.com/> [19. 4. 2012.]
31. <http://www.vasezdravlje.com/izdanje/clanak/509/> [19. 4. 2012.]

QUALITY OF THE PROPHET'S REALISATION OF QUR'ANIC REPRESSION OF ALCOHOLISM

Melisa Zukić, student

Abstract

The Prophet's (s.a.w.s.) realisation of Qur'anic repression of alcoholism is marked by activities which aim at protecting an aim group from negative consequences of alcohol. That is characterized by revelation of four Qur'anic ayats- which represent phases of the Prophet's (s.a.w.s.) work. The aim group is divided into two categories, depending on its relation towards consuming alcoholic beverages. The first category treats alcoholic beverages as social and cultural food heritage, and the second category perceives alcoholic beverages positively, striving for its psychoactive effects. The beginning phases of Qur'anic repression of alcoholism indicate a successful way of individual choice for stopping consuming alcoholic beverages. The ending phases treat the second category of the aim group which changes its attitude and accepts the prohibition. The paper analyses the quality of the Prophet's work on repressing alcoholism by making applicative generalizations that are useful for experts today and which are presented as practical accomplishments of an intended aim, through maximal effects and minimal expenses, and which indicate patterns of the Prophet's (s.a.w.s.) work, an adjusted approach to the categories and motives of consumers, and prevention of recidivism.

Keywords: sunnah, hadith, hamr, alcoholism, prevention, repression, sedduz-zerai, quality

مليسة زوكيتش

تميز معالجة الرسول صلى الله عليه وسلم لمنع إدمان الكحول والوقاية منها وفق المنهج القرآني

الخلاصة:

اهتم الرسول صلى الله عليه وسلم بمعالجة إدمان الكحول والوقاية منها وفق منهج قرآني من خلال نشاطات تهدف إلى وقاية المجتمع من عواقب الخمر الوخيمة. ويتجلى هذا المنهج القرآني بتزول أربع آيات تمثل مراحل معالجة الرسول عليه الصلاة والسلام للوقاية من الخمر. ويمكن تقسيم المجتمع إلى قسمين من حيث موقفه من مشروبات مسكرة. المجموعة الأولى التي تتعامل مع الخمر كإرث ثقافي في التغذية، والمجموعة الثانية ترى أن شرب الخمر إيجابي، مستندة إلى فاعليته المنشطة. تشير المرحلتان القرآنيتان المبدئيتان لمنع إدمان الخمر إلى طريقة ناجحة في الاختيار الشخصي من أجل التوقف عن المشروبات كحولية. وتعالج المراحل النهائية القسم الثاني من المجموعة الهادفة التي تغير موقفها وتتقبل حرمانها. يدرس البحث تميز معالجة الرسول صلى الله عليه وسلم لمنع الخمر والوقاية منها مقدماً التعليمات القيمة في معالجة الخبراء المحدثين، ومصورا الهدف المرغوب في التطبيق من خلال أقصى التأثيرات وأقل المصروفات، ومشيرا إلى أساليب الرسول عليه الصلاة والسلام التي تلائم أصناف المستهلكين ونواياهم ووقاية التزعة الانتكاسية لديهم.

الكلمات الأساسية: السنة، الحديث، خمر، إدمان الكحول، وقاية، منع، سد الذرائع، تميز